

Dr. Nadas Zoltán:

Világkrízis és kereszténység

(IV. közlemény.)

A világkrízis voltaképpen az ember krízise. A világ ugyanis a mi témakörünkben nem földrajzi, annál kevésbé csillagászati fogalmat, hanem magának az embernek az életét jelenti úgy, ahogy a történelem folyamán tulajdon sorsának jelentékeny részét alakította. Éppen ezért a világkrízis lényegét vagy abban kell látnunk, hogy az ember eltévesztette tulajdon célját, vagy pedig — ami nem volna kevésbé szomorú eset: nincs ereje céljának elérésére. Ha ez a kereszténység megvilágításában valamelyest meg is állja a helyét: hogy t. i. az embernek természetfeletti célja van, tulajdon eszközei pedig természetesek — az igazi hiba mégsem itt kell hogy legyen. Hiszen az ember tulajdon boldogságának keresésében szinte elképzelhetetlen mértékben pusztítja éppen a természetes boldogságának eszközeit és feltételeit. A krízis súlypontja tehát már csak a valószínűség egészséges alkalmazása szerint is az emberi cél körül göccsödik.

Az alapvető kérdés nem lehet más, mint hogy törekvéseink, életnyilvánulásaink irányító csillagzata vajjon az Isten, vagy pedig egyedül és kizárólag az ember?

Már a tudomány és a vallás gyakorlati problémáinál is láttuk, hogy az ember öncélúsága csakúgy a végtelenbe téved el, mint amikor a művészet l'art pour l'art elvét tesszük ugyancsak a világkrízis mérlegére. Valahogy egészen különös, mégis tagadhatatlan megállapítás, hogy az ember önmagával valósággal megfertőzi a gondolatait, törekvéseit: egész emberi kultúráját. Szinte szószerint beigazolódik az Úr Jézus szava: „Aki szereti életét, elveszíti azt.” (Ján. 12, 25.) Majdnem a csodával határos az az egyszerű tény, hogy önmagunkat, legmélyebb emberi mivoltunkat, akkor találjuk meg, ha nem azt, hanem az Istent keressük: „Keressétek azért először az Isten országát és az Ő igazságát és ezek mind hozzá-

adatok nektek.” (Mt. 6, 33.) A vallás nyelvén ezt úgy fejezhetjük ki, hogy nem elég kulturális törekvéseinkben csupán magát az embert keresni, hanem ezen túlmenően a megváltott embert kell cél gyanánt magunk elé tűznünk.

Ezek után szinte önmagát magyarázza az a felfogásunk, amely elveti a művészi l'art pour l'art, az ú. n. művészi öncélúság elvét. Ez az elv ugyanis nem tűri, hogy a művészetnek akár a tudomány, akár a sablon, akár az erkölcs vagy bármilyen más szempont irányt vagy keretet szabjon, hanem azt állítja, hogy a művészetnek önmagában kell megtalálnia törvényeit. Szerinte a művészi élmény, szabadjára engedve, önmaga találja meg témáját és kifejező formáit. Hogy ez a kísérlet meddig jutott el, azt legjobban szemléltette az az apró kis torzalkotás, amely 1919-ben, a kommunizmus idején a Kossuth Lajos-utca egyik kirakatában volt szemlélhető. Valami hihetetlen eltorzult, képenütött, gerincetörött és egy rakás szerencsétlenséget ábrázoló emberfaragványt állítottak ki az üveg mögé. Nem lehetett tudni ennek sem az értelmét, sem pedig az ábrázoló eszköz indokolását. Ha az emberi nyomorúságot akarta volna ábrázolni, akkor ahhoz túl komikus figura volt. Hogy gúnyolódás legyen, ahhoz pedig nagyon is szánalomraméltónak tűnt fel. Nem is késett az aszfalt szellemessége, mert az ablaküvegre ragasztotta a legtalálhatóbb felírást: „A gersli áldozata!”

Idáig tudott eljutni az a művészet, amely nem a megváltott ember szolgálatába állott, hanem csupán az önző, az önmagából kilépni nem tudó, éppen ezért elszegényedett, elszürkült ember szomorú képét tudta csak megrajzolni.

A keresztény felfogás szerint a művészetnek kétségkívül feladata ráébreszteni, ha kell, rádöbenteni bennünket a valóságra. Ezt azonban sohasem teheti elszigetelten, hanem ebbe a realizmusba bele kell vinnie a megváltozott ember életének a szépségéhez fűződő hitét. Ha könnyeket ábrázol, ha kiéhezett, elnyomordott alakokat fest is elének, ha elvisz a tüdőbetegek közé, a pinceodukba, a nyomornak, sőt a bűnnek tanyájára, — ezt mind megteheti, hiszen ez is az emberi élet problémájának a kiindulópontjához tartozik, de ugyanakkor magába kell zárnia a könnyek csillogásán át, az

emberi nyomorúság meghasadt kárpitján keresztül azt a felcsillanó sugarat, amely a problémák helyes meglátásához, a küzdelmek erőteljes megvívásához segít, — t. i. az isteni kegyelmet. A keresztény művészetben a realizmus és az idealizmus egymástól elválaszthatatlan fogalmak

Amikor a hitetlen művészet — ezek után megérthetjük, igenis, hogy van ilyen — elszakad az idealizmustól, mert számára az már egy magas és elérhetetlen világ; áhítat, amelynek a nyelvén nem tud beszélni; meleg érzés, amelyet közömbössége egyszerűen nem tud felfogni — akkor önmagát csak nagyon rövid ideig áltathatja azzal, hogy megmarad a realizmus talaján. Valamit ugyanis örökölnie kellett a tisztultabb, az idealista művésztől, még pedig a szimbolizmust. Szimbólumok nélkül nincs művészet. A művész nem fényképez, nem másol, hanem az emelkedett lelkületből kiérez valami gyönyörű, meleg sugarat, az élet küzdelméből kiérez valamit, ami lendít, felvillanyoz, vágyat gerjeszt — s ehhez keresi a maga hasonlatait hegyormokból, az alkonyi varázsából, az édesanya ölelő szeretetéből: vagyis szimbólumokkal dolgozik.

A hitetlen művészet számára eleinte elmarad a szimbólum. Hangulatképekkel próbálkozik. Legtöbbnyire az egészen tökéletes technika mellett is szentimentális giccsek ezek, vagyis hazugságok a művészet nyelvén. A félretolt letagadott szimbolizmus azonban nemsokára oly elemi erővel tör elő s oly elodázhatatlan követelő igénnyel jelentkezik, hogy az új, modern művészet valósággal belesodródik a metafizika labirintusába és a hívő lélek irányítójának nélkül kapkod kék füvekhez, zöld égboltozathoz, kínzókamrából kikerült emberalakokhoz, végül még a geometriai alakzatok legfurcsább összefoltozásához is, hogy szánalmas vergődésével bizonyosságul szolgáljon arra, hogy a művészetben is csak egy út lehet, a megváltott ember útja: Krisztus!

Kubinyi Décse:

Születhettél-e volna drágább korba?

Ne sírj, hogy mért nem éltél „boldogabb” időben,

mellem, remegj meg inkább nyugtalan szent láztól!

Apokalipszist emlegetnek és megdöbben szíved: talán igaz, már nyáját gyűjti a nagy Pásztor!

És jóslatok kerengnek véresőről, Róma omlik, száz gépmadár vonyít, vén Földünk szinte széjjelrobban,

Szent Péter dől, egy rekedt rádió bosszút tombol, míg síró anyák s árvák a romot túrják bús rajokban.

Az én koromban! e „nagy” huszadik században földönfutó népek százezerein kóválygott a géppuskázó sportlövész-had, s nincsen szappan, amely lemosná tenyerükről ezt a vérfolt-vádat.

Világnak főpap-atyja sírva, sápadt arccal térdel romok fölött. S a Sátán napkeletről Góggal s a sáskanéppel fölkelte már... Ne kérdezd, mért kell!

Akarni sorsod, számolván bilincsekkel és bakókkal!!

Lehet, pár hónap múlva vakolat, kő mélyén, vagy egy bogáncsos, piszkos árok alján rothadsz:

de vállalod, ugye, te vállalod, mi félénk filiszterek szerint csak céltalan, bolond dac.

Nem sírsz a „boldog” békekorba vissza, melyben

kérdő napjaid oly távol tudtad Tőle, nyugodtan jártad magad útját s a Kereszten alig töprengve, dőlél kéjes pihenőre.

De most naponta a füledbe harsonázza száz lap, hogy úgy kell élned, mint a katakombák szentje, kit tigris éhez, s jégszívű bakók ha kaput ráznak,

tudja, nem más, az Úr hív, most Övele állhat szembe!

Fejét olajjal megkeni s mirtusszal koszorúzza, mosolygón nyitni megy, s köszönt hóhért, liktort (vagy Gógot).

Unneplő kedvvel, zengő szívvvel siet a Cirkuszba

(vagy árokpartra), s nyom bilincs-ékszerre forró csókot.

A végső napok boldog szüzi lázát el ne szórjad! Kis ócska riadások közt is lelked nászi fákllya gyanánt lobogjon! S míg szirénák vagy géppuskák szólnak,

fehérre mosdva, mécs a kézben, készülj: jó a Mátka!!

*

Hát mitől félni? Születhettél volna drágább korba?

Lett volna harcod ily szép? S hogyha jó a vörös Sárkány

(egy kort se kímél!) szent csatákért bárd alá hajolva, vérezhetnél-e boldogabban, vérpadról kiáltván:

„Sok bűnöm volt, de most a vér (a Bárányért!) lemossa!

Nincs harc hitem-, fajom-, hazámért, újra mit ne állnék!